

J. E. Mons. ICDr. Stanislav Zvolenský
bratislavský arcibiskup a metropolita,
predseda KBS
Arcibiskupstvo Bratislava
Špitálska 7
814 92 Bratislava 1

V Bratislave, 31. marca 2011

Pochválený buď Ježiš Kristus!

Vážený otec arcibiskup, s radosťou som sa v spravodajskom servise TK KBS dočítal, že na 68. plenárnom zasadaní Konferencie biskupov Slovenska (KBS) sa diskutovalo aj o Liturgii hodín. Tlačová správa oznamovala, že

„KBS poverila SSV (Spolok svätého Vojtecha), aby vydal Liturgiu hodín v reedícii. Toto vydanie bolo iniciované záujmom laikov o kompletnú modlitbu Liturgie hodín. Vydanie by sa malo realizovať do jedného roka.“¹

Z tejto tlačovej správy nebolo úplne zrejmé, či pôjde o reedíciu (opätovné vydanie) jednozväzkovej Liturgie hodín, ktorá pôvodne vyšla v Ríme (1989) a následne v SSV (2009), alebo či pôjde o opätovné vydanie 4-zväzkovej Liturgie hodín, ktorá zatiaľ na Slovensku nevyšla (jednotlivé zväzky vyšli naposledy v Ríme v roku 1996).

Nakoľko sa Liturgii hodín venujem (najmä v rámci projektu on-line Liturgie hodín, ktorý je na internete prístupný na adrese <http://www.breviar.sk>, ale snažím sa Liturgiu hodín i pravidelne modliť), chcel by som upozorniť na isté skutočnosti, ktoré by sa pri vydaní (alebo reedícii) v SSV podľa môjho názoru mali vziať do úvahy, či už sa plánuje vydanie (reedícia) jednozväzkovej alebo kompletnej štvorzväzkovej Liturgie hodín.

Jednozväzková Liturgia hodín, vydaná v SSV (2009)

Potešil som sa, že SSV v roku 2009 vydalo jednozväzkovú Liturgiu hodín, ale bol som veľmi sklamaný, že obsahuje množstvo chýb. Tieto chyby postupne zhromažďujem a ako som prisľúbil p. riaditeľovi SSV Mons. Plevovi, pošlem ich, aby ich bolo možné v ďalších potenciálnych vydaniach opraviť.² Obávam sa, že SSV nevyužil potenciál, ktorý na Slovensku je k dispozícii: Liturgia hodín (výňatky z nej) vyšli v posledných dvoch desaťročiach v rozličných vydavateľstvách (napr. vo

¹ Citované podľa: <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20110329015> [2011-03-31].

² Mons. Plevu som na množstvo chýb upozornil e-mailom zo dňa 3. decembra 2010. Hoci sme boli v e-mailovom kontakte, na túto správu som do dnešného dňa nedostal odpoveď, ba ani potvrdenie o doručení.

vydavateľstve Serafín) a v neposlednom rade, na adrese <http://www.breviar.sk> sú dostupné temer kompletne texty všetkých 4 zväzkov Liturgie hodín.³

Druhou mojou výhradou voči tomuto vydaniu Liturgie hodín zo SSV (2009) je to, že v úvodnom kalendáriu boli realizované zmeny. Nie som si istý, či sú schválené Kongregáciou pre Boží kult a disciplínu sviatostí, nakoľko zväzok neobsahuje odkaz na príslušný dekrét, len odkaz na pôvodný dekrét z roku 1975 (prot. n. CD 488/75). V prípade, že tieto zmeny schválené neboli, znamenalo by to (podľa mojich čiastkových znalostí kánonického práva a príslušných dokumentov), že samotný kalendár v tej forme, ako je uvedený v tomto vydaní, je neplatný.

Naviac, zmeny v kalendári neboli synchronizované s proprietami na konci zväzku, a tak sa vniesol do tohto vydania zmätok, hoci úmysel bol určite dobrý (zosúladiť kalendárium s aktuálnym direktóriom).

Tiráž neuvádza, že by toto dôležité dielo pre liturgiu prešlo korektúrou (čo sa odráža na množstve chýb, ktoré podľa môjho názoru pochádzajú z nepozornosti alebo chýb zo skenovania).⁴

Kompletná 4-zväzková Liturgia hodín

V rámci prenikania do hĺbky Liturgie hodín som pri práci na projekte bol konfrontovaný hlbšie s textom slovenského prekladu, s latinskou pôvodinou (editio typica altera [druhé typické vydanie], k dispozícii mám vydanie z roku 2000 v Ríme), študoval som aj príslušné oficiálne dokumenty Cirkvi a často konzultujem svoje zistenia s prekladateľmi (svojho času s Mons. Malým a v súčasnosti s Mons. Javorom) a viacerými liturgistami a jazykovými korektormi. Domnievam sa, že jestvujúca Liturgia hodín by mala prejsť dôkladnou alebo prinajmenšom základnou revíziou predtým, než dôjde k jej opätovnému vydaniu. Revidovanie zahŕňa nasledovné okruhy:

- **Jazyková korektúra:** Niektoré gramatické a slovesné tvary, použité v slovenskom preklade Liturgie hodín, by bolo potrebné opraviť spisovnými variantmi („tohoto“ na správny tvar „tohto“, „ku tebe“ na „k tebe“, „ku svojim“ na „k svojim“ a pod.).⁵
- **Korektúra citácií z Nového zákona podľa slovenského prekladu Novej Vulgáty** (ide najmä o tzv. myšlienky k žalmom a chválospevom, ktoré môžu byť použité aj ako alternatívne antifóny podľa VSLH, č. 114): Často ide o vloženie potrebného „Porov.“ alebo o úpravy citácií podľa vydania NZ (CN Trnava, 1986 resp. jednotlivé vydania NZ v SSV).

³ Pripúšťam, že texty môžu obsahovať aj preklepy, ktoré sa však už viac ako desaťročným používaním postupne vyčisťujú; osmeľujem sa tvrdiť, že ich rozhodne nie je toľko, koľko ich je vo vydaní SSV (2009).

⁴ Chýba množstvo mäkkeňov nad znakmi „d“, „l“; v chválospeve Magnifikat na vloženej záložke „Spoločné texty II“ vypadlo dokonca celé slovo („ústami svojich prorokov“ – má byť „ústami svojich svätých prorokov“); za všetky chyby pochádzajúce zo skenovania uvádzam nasledovné: na str. 1221, kde v 42. žalme je uvedené: „uprostred zástupov staviacich sviatky“ (má byť: „sláviacich“); na str. 222 v hymne pre druhé večery (1. strofa) je „prv, než povstal celý syet“ (sic! ypsilon namiesto „v“ v slove „svet“ – takú chybu človek neurobí, iba stroj); na str. 28 v krátkom čítaní (2. riadok) uvedené slovo „spravodllvosť“ (miesto „i“ je tam „l“); na str. 1470 v žalme 118 (3. strofa zhora) je uvedené slovo „vzbíkli“ (namiesto dlhého „l“ je tam dlhé „i“). Ide často aj o základné typografické chyby, ktoré sa vo vydaní z Ríma (1989) nevyskytovali a boli vnesené do vydania SSV. Nerozumiem, ako k tomu mohlo dôjsť najmä v biblických textoch preložených podľa Neovulgáty (NZ, Žalmy), ktoré predsa SSV má v elektronickej podobe ako výhradný vydavateľ Svätého píma – prečo neboli použité tieto texty? Niektoré z tu uvedených chýb by sa neboli vyskytli. Rovnako je nepochopiteľné, že ten istý text, vyskytujúci sa v Liturgii hodín viackrát, na viacerých miestach tohto vydania má rôzne chyby. Nehovoriac o tom, že ani jedna z vyššie uvedených chýb sa nenachádza v on-line Liturgii hodín, a teda stačilo vziať, použiť a skontrolovať tieto texty z internetu.

⁵ Takéto opravy v on-line Liturgii hodín realizujem, pričom si zaznamenávam všetky zmenené miesta, aby mohli poslúžiť ako podklad pre potenciálnu revíziu textu.

- **Oprava vecných chýb:** Na niektorých miestach došlo v slovenskom vydaní k chybám (napr. v súradniciach biblických citácií), ktoré je potrebné opraviť.⁶
- **Konkordantnosť prekladu:** Text, ktorý na rozličných miestach latinského textu Liturgie hodín znie rovnako, mal by rovnako znieť aj v slovenskom preklade. Niekedy to tak však nie je a bolo by potrebné tieto miesta zjednotiť (použiť konkordantný preklad).⁷
- **Revízia prekladu podľa typického vydania Liturgie hodín:** Podľa inštrukcie Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí *Liturgiam authenticam* sa za záväzný text má brať najnovšie typické vydanie. Slovenský preklad obsahuje isté rozdiely oproti druhému typickému vydaniu, ktoré podľa mojej mienky treba opraviť. Niekedy sa vyskytujú len v jednom zväzku (zvyčajne v prvom – nakoľko jeho preklad bol realizovaný ako prvý), niekedy vo všetkých zväzkoch.⁸
- **Úprava Božieho mena:** Rešpektujúc *List biskupským konferenciám o „Božom mene“* je potrebné v liturgii vyvarovať sa použitia písanej a vyslovovanej podobe Božieho mena „Jahve“, ktorá sa nachádza aj v slovenskom preklade Liturgie hodín (použité približne na 6-tich rôznych miestach). Považujem za nevyhnutné použiť klasický tvar „Pán“, prípadne uvedený kapitálkami „PÁN“ (ako som tieto miesta upravil v on-line Liturgii hodín).⁹
- Prípadne **obsahové rozšírenie:** Nakoľko medzičasom boli samotnou Kongregáciou pre Boží kult a disciplínu sviatostí schválené nové liturgické texty (vychádzajú v časopise Liturgia alebo sú priamo prílohou direktórií), považujem za vhodné vložiť ich do jednotlivých zväzkov Liturgie hodín ako organickú časť textu.

Mons. Javor mi pred časom okrem cenných konzultácií poskytol množstvo svojich pripomienok, ktoré má zapísané vo svojich štyroch zväzkoch; tieto som naskenoval a postupne ich zapracovávam do on-line Liturgie hodín. Taktiež si zaznamenávam aj svoje vlastné zistenia a podnety od používateľov. Ak bude zo strany LK KBS záujem, rád tieto svoje poznámky poskytnem a rád napomôžem vernejší preklad takej dôležitej liturgickej knihy, akou Liturgia hodín je.

⁶ Príkladom je napr. chválospev Iz 26, 1-4. 7-9. 12, ktorý v myšlienke používa Zjv 21, 14. Pôvodina uvádza: „*Murus civitatis habet fundamenta duodecim*“ (Cf. Ap 21, 14). Avšak slovenský preklad má uvedené č. verša 12, preto text latinského vydania nezodpovedá slovenskému prekladu: „*Mesto malo hradby s dvanástimi bránami.*“ a Mons. Javor vo svojich zväzkoch LH opravuje podľa pôvodiny na správne znenie „*Hradby mesta majú dvanásť základných kameňov.*“ (podľa slovenského znenia Zjv 21, 14 v NZ).

Podobne slovenský text má referenciu na chválospev „Iz 38, 10-14d. 17b-20“, kým latinská pôvodina uvádza: „Is 38, 10-14. 17-20“, pričom oba chválospevy sú textovo rovnaké. Podobne slovenská LH (zväzok I, str. 476) má chybné v odkaze druhého čítania čiarku: „Nn. 2, 6-8. 10“; latinský text (vol. I, p. 503) má za číslicou „2“ bodku.

⁷ Príkladom sú antifóny pre chválospev na večery v 2. a 4. týždni žaltára, ktoré sú v latinskej pôvodine zhodné, ale v slovenskom texte pre pondelok, utorok a stredu sa líšia (ináč preložený ten istý latinský text).

Podobne slovenské vydanie má ako prepustenie po ranných chválach a večerach vo VSLH v bode 54: „Id'te v pokoji.“, kým v ordináriu má na ranné chvály i večery „Id'te v mene Božom.“; pritom latinské vydanie má na všetkých uvedených miestach rovnako: „Ite in pace.“

⁸ Príkladom je chválospev z knihy Tobiaš, pričom vo zv. I, str. 596-597, pre ranné chvály, utorok 1. týždňa žaltára, má tento chválospev len verše Tob 13, 2-5b. 6f-8, avšak ostatné 3 zväzky Liturgie hodín (II. až IV. zväzok) majú v súlade s latinským Tob 13, 2-8 (ako má aj jednozväzové vydanie Liturgie hodín), teda aj samotný text chválospevu je dlhší a zodpovedá latinskej pôvodine.

⁹ Ustanovujúca časť tohto listu (II, č. 2) určuje, aby sa v biblických textoch určených na použitie v liturgii (akým je aj Liturgia hodín) pridržalo toho, čo je ustanovené v inštrukcii *Liturgiam authenticam*, č. 41.

Či už otcovia biskupi mali na mysli vydanie jednozväzkovej alebo kompletnej štvorzväzkovej Liturgie hodín, domnievam sa,¹⁰ by sa nemala realizovať jednoduchá reedícia jestvujúcej Liturgie hodín, ale riadne revidovanie existujúceho prekladu, a to z vyššie uvedených dôvodov (predpokladám, že odborníci v oblasti liturgie poznajú aj ďalšie dôvody, kvôli ktorým je revízia potrebná). Revízia by sa nemala odkladať, ako uvádza samotná inštrukcia *Liturgiam authenticam* v záverečnom bode č. 133: „Normy stanovené touto inštrukciou sú plne platné pre úpravu existujúcich prekladov a treba dbať na to, aby sa takéto úpravy následne neodkladali.“

Chápem, že revízia je proces, ktorý je časovo náročný a napokon bude vyžadovať posúdenie Kongregáciou pre Boží kult a disciplínu sviatostí. Rád však, vedomý si svojich ohraničení a v pokore, prispejem k tomuto dielu, ku ktorému sme pozvaní.

S úctivým pozdravom

Juraj Vidéky

Na vedomie:

- J. E. Mons. prof. ThDr. PhDr. Stanislav Stolárik, PhD., predseda LK KBS
- J. E. Mons. doc. ICLic. PhLic. Vladimír Filo, rožňavský biskup
- Mons. ThLic. Vendelín Pleva, riaditeľ SSV
- Mons. Ferdinand Javor
- Generálny sekretariát KBS (ThLic. Anton Ziolkovský, PhD., výkonný sekretár)

¹⁰ Ak správne chápem inštrukciu *Liturgiam authenticam*, body č. 131 a 133.